సాహిత్యప్రక్రియలన్నింటిలోనూ లోకప్రియమైనది నవల. సమకాలీన సమాజానికి దర్పణం పడుతూ, రచనాకాలపు సామాజిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక పరిస్థితులను ముందుతరాల పాఠకులకు అందించగల శక్తి నవలాసాహిత్యానికి ఉన్నది. సామాన్యుడికి అందుబాటులో ఉండటం వల్ల నవలాప్రక్రియకు సామాజిక మార్పులు, వ్యక్తిత్వ మార్పులు కలిగించగల శక్తి ఉంది. అటువంటి శక్తివంతమైన నవలాసాహిత్యంలోని కొన్ని ఉత్తమ నవలలను ఎన్నుకుని, ఆ నవలల్లోని నాయకుల పాత్రలను పరిచయం చెయ్యాలన్నది ఈ వ్యాసపరంపర ఉద్దేశం.

పార్వతీశం

బారిష్టర్ పార్వతీశం

"క్షితిలో బారిష్టరు పా
ర్వతీశమును చెప్పి పిదప పలుకవలెగదా
కితకితల కితరులను భా
సితసిత సుశ్లోకుడతడు సిరిసిరిమువ్వా"

అని మహాకవి శ్రీశ్రీ చే మెచ్చుకోబడ్డవాడు బారిష్టరు పార్వతీశం. మొక్కపాటి నరసింహశాస్త్రిగారు అతడి సృష్టికర్త. తనను పార్వతీశం సృష్టికర్తగానే జనులు గుర్తించడం, ఆ గుర్తింపుని తాను అంగీకరించడం కూడా గొప్పేనంటారు నరసింహశాస్త్రిగారు. తెలుగు నవలా సాహిత్యంలో మొట్టమొదటి హాస్య నవలగా పేరుపొందిన "బారిష్టరు పార్వతీశం" నవలా నాయకుడు. పార్వతీశం ఉత్తమ లక్షణాలున్న నాయకుడేమీ కాదు. అలాగని వీరుడూ కాదు. మనలో కలిసిపోగల ఒక మామూలు మనిషి. అందుకే తన పాత్ర జన్మించి తొంభైఏళ్ళైనా ఈనాటికీ విశేషంగా ఆదరింపబడుతున్నాడు పార్వతీశం. ఒక అనాగరికపు పల్లెటూరి కుర్రాడు అభ్యుదయ భావాలు గల వ్యక్తిగా, ప్రముఖుల ప్రశంసలందుకున్న బాధ్యతాయుతమైన బారిష్టరుగా ఎలా ఎదిగాడో తెలిపే కథే '**బారిష్టరు పార్వతీశం**'!

బారిష్టర్ పార్వతీశం నవల:

ఒక అమాయకమైన కుర్రవాడిగా, అల్పజ్ఞుడుగా మొగల్తుర్రు నుండి మద్రాసుకూ, అక్కడి నుండి ఇంగ్లాండు చేరడానికి తాను పడ్డ అష్టకష్టాలూ, అగచాట్లనూ స్వచ్ఛమైన తెలుగులో, కడుపుబ్బ నవ్వించే హాస్యధోరణిలో స్వీయచరిత్ర మాదిరిగా తన కథను **ఉత్తమ పురుషలో** చెప్పుకుపోతాడు పార్వతీశం ఈ నవలలో. 1924లో జరిగిన మొదటి ముద్రణలో పార్వతీశం ఇంగ్లాండు చేరేదాకా మాత్రమే కథ రాసారు నరసింహశాస్త్రిగారు. మరో నలభై ఏళ్ళ తర్వాత మిత్రుల ప్రోత్సాహంతో 1971 లో రెండు, మూడు భాగాలను కూడా వారు రచించారు. ఈ 2,3 భాగాలు మొక్కపాటివారు చెబుతుండగా రాసిపెట్టినది శ్రీ ఇంద్రగంటి శ్రీకాంతశర్మ గారూ, కప్పగంతుల రాజరాజేశ్వరి గారూ నని తెలుపుతూ, వారిరువురికీ తన కృతజ్ఞతలు, ఆశీస్సులు అందజేసారు రచయిత. ఈ మూడు భాగాలూ కలిపి 'ఆంధ్రజ్యోతి వారపత్రిక'లో ధారావాహికగా వెలువడ్డాయి. ఆ ప్రచురణ కోసం కొన్ని ప్రత్యేక సన్నివేశాల్లో బాపూ వేసిన **వ్యంగ్య చిత్రాలు** కథనాన్ని మరింత ఆకర్షణీయం చేస్తాయి. అయితే, రచనాసమయంలో గల నలభైయ్యేళ్ళ అంతరం మూలంగా మొదటి భాగంలో ఉన్న హాస్య ధోరణి తగ్గి కాస్త గంభీరంగా నడుస్తుంది కథనం. రచయితకు తాను సృష్టించిన పార్వతీశం పాత్ర బహూళ ప్రజాదరణ పొందటం వల్లనో, పార్వతీశం పట్ల తనకు అభిమానం పెరగడం వల్లనో పార్వతీశం పాత్రలో మొదట్లో చూపించిన అమాయకత్వం – హాస్యం పాళ్ళు తగ్గించి, అతడి వ్యక్తిత్వ పరిణితిని ఎక్కువగా చూపెట్టారనిపిస్తుంది.

నవల చదువుతుంటే 'ఏమిటీ ఇంత మూర్ఖంగా, ఇంత అజ్ఞానంలో ఎవరైనా ఉంటారా?' అనీ, 'పాశ్చాత్య పద్ధతులను మరీ ఇంత విపులంగా రాయాలా..', 'ఇదేమంత విడ్డూరమనీ..' మొదలైన సందేహాలు కలుగుతాయి. **కానీ ఎవరైనా కూడా చదివేప్పుడు ఇది తొంభైఏళ్ల క్రితం జరిగిన సృష్టి అన్న సంగతినీ, రచనాకాలపు సామాజిక పరిస్థితులనూ, ఆనాటి ఆచారవ్యవహార పద్ధతులనూ తప్పక దృష్టిలో పెట్టుకుని చదివడం ఎంతైనా అవసరం.** ఆ దృష్టికోణంతో చదివితేనే ఈ అపురూప సాహిత్యగుళిక రసాస్వాదన సాధ్యమవుతుంది. 1940 లో హెచ్.ఎమ్.రెడ్డి గారి దర్శకత్వంలో ఈ నవల చలనచిత్ర రూపం కూడా దాల్చి తెలుగులో వచ్చిన తొలి హాస్యకథాచిత్రంగా కూడా

పేరుతెచ్చుకుంది. 'లంక సత్యం ' ప్రధాన పాత్రలో నటించగా, 'జి.వరలక్ష్మి ' పార్వతీశం భార్యగా నటించారు.

రచయిత మొక్కపాటి నరసింహశాస్త్రి – పార్వతీశం పుట్టుపూర్వోత్తరాలూ:

మొక్కపాటి నరసింహశాస్త్రి తూర్పుగోదావరి జిల్లా పిఠాపురం వాస్తవ్యులు. అనేక కథలు, నాటకాలు రచించారు. వారి రచనల్లో **గాజులపాలెం గాంధీ, బండ సుబ్బుడు, పిలక, నేను మా ఆవిడ** మొదలైన కథలు; **సుబ్బారాయుడు, ఏకాంకి** నాటికలు; **ఏకోదరుడు** నవల; **హాస్యం గురించిన విశ్లేషణాత్మక గ్రంథం** ప్రసిద్ధిగాంచాయి. వీటన్నింటినీ మించి ఒక్క "**బారిష్టరు పార్వతీశం**" నవలే ఎన్నో ప్రశంసలను, అభిమానులనూ సంపాదించుకుంది. బారిష్టర్ పార్వతీశం ద్వారా ఉత్తమ పురుషలో కథ చెప్పే ప్రక్రియను తెలుగు నవలకు పరిచయం చేసినది నరసింహశాస్త్రి గారే. మనుషుల రూపురేఖల్లో, వేష భాషల్లో మన కంటికి చెవికి అలవాటైన వాటి కంటే భిన్నంగా ఎవరైనా కనబడితే మనకి నవ్వు వస్తుంది. ఏ మనిషిలోనైనా చురుకుదనం, వివేకం మొదలైన లక్షణాలు లోపించినా అనాగరీకుడిలా కనబడి, అతడి చేష్టలూ, మాటలు నవ్వు పుట్టిస్తాయి. కథా రచనలో, నాయకుడి మాటల్లో మనుషుల్లోని ఈ వ్యత్యాసాలనూ చూపెడితే పాఠకులు నవ్వుకుంటారనిపించి పార్వతీశం పాత్రను ఆ విధంగా మలిచినట్లు మొక్కపాటివారు చెప్తారు.

మొక్కపాటివారు 1913లో ఇంగ్లాండు వెళ్ళి ఎడింబరో విశ్వవిద్యాలయంలో వ్యవసాయ శాస్త్రం నాలుగేళ్ళు చదివి డిగ్రీ తీసుకోకుండానే స్వదేశానికి వచ్చేసారుట. ఈ ప్రయాణం తాలూకూ జ్ఞాపకాలతోనే పార్వతీశం రూపుదిద్దుకుని ఉంటాడని నా అభిప్రాయం. ఎందుకంటే కొన్ని సంఘటనలూ చదువుతుంటే అవి కల్పితాలా కాక యదార్థఘటనలుగా గోచరిస్తాయి. ఇంకా పార్వతీశం అభిప్రాయాలూ, ఆలోచనలూ కూడా మనసుకు ఎంతో దగ్గరగా వచ్చి ఇంగ్లాండు వెళ్ళొచ్చిన మనిషి మన ఎదురుగా కూర్చుని తన అనుభవాలు చెప్తున్నట్లు అనిపిస్తుంది.

ఇక పార్వతీశం జననం ఎలా అయ్యిందీ అంటే, ఒక దీపావళికి మొక్కపాటివారు వారి అత్తవారి ఊరు **గుమ్మలూరు** వెళ్ళారుట. అక్కడ బంధుమిత్రులతో కబుర్లాడుతూ పడవ ప్రయాణంలో ఉండే కష్టాలూ, తమాషాలూ చెప్పుకుపోతూంటే అదంతా కథలా రాయమని వాళ్ళంతా ప్రోత్సహించారుట. అప్పటికప్పుడు కాగితం మీద కథ మొదలుపెట్టి ఓ కుర్రవాడిని నర్సాపురం నుండి నిడదవోలు దాకా తీసుకువెళ్ళి, అక్కడి నుంచీ మద్రాసు తీసుకువెళ్ళారుట. ఆ కుర్రవాడికి నామకరణం కూడా చెయ్యకుండా ఆ కథని బంధుమిత్రులకి చూపెడితే చాల మెచ్చుకున్నారుట. అప్పటి రోజుల్లో ఇంగ్లాండు వెళ్లడమన్నా, బారిష్టరు చదవడమన్నా ఎంతో గొప్ప కాబట్టి మొక్కపాటివారు ఆ కుర్రవాడిని ఇంగ్లాండు పంపిద్దామని నిశ్చయించారుట. భవిష్యత్తు తేలింది కాబట్టి తక్షణం కుర్రవాడికి పూర్వరంగం సిద్ధం చేసారుట. ఆ తర్వాత తన కథ తానే చెప్పుకుపోయాడుట పార్వతీశం. నవలకు ఈ పేరును ఖరారు చేసినది వారి మిత్రులు శివశంకర శాస్త్రి గారట. 'ఇది యునీక్ వర్క్ అవుతుందనీ, బ్రహ్మాండమైన జనాదరణ పొందుతుందనీ ' మరో మిత్రులు నోరి నరసింహశాస్త్రి గారన్నారుట.

బారిష్టరు పార్వతీశం – పాత్ర పరిచయం:

నర్సాపురం దగ్గర మొగలితుర్రు అతని కాపురస్థలం. ఇంటి పేరు వేమూరివారు, పేరు పార్వతీశం. టెయిలర్ స్కూల్లో అయిదో ఫారము దాకా చదువుకున్నాడు. కొన్ని కారణాల వల్ల ఒకటి రెండేళ్ళు అదే క్లాసులో గడిపిన తర్వాత చదువు మానివేసి ఇంటివద్దనే ఉంటూ సభాసమావేశాలు తదితర కార్యక్రమాల్లో పాల్గొంటూ దేశం గురించి, దేశాన్ని ఉద్ధరించడాన్ని గురించీ ఆలోచిస్తూ కాలం

గడుపుతుండగా, స్నేహితుడొకడు ఇంగ్లాండు వెళ్ళి చదువుకుని రమ్మని సలహా ఇస్తాడు. వ్యవసాయదారుడైన తండ్రి తన ప్రయాణానికి సమ్మతించడని గ్రహించి, ఆయనతో చెప్పకుండా ఓ స్నేహితుని దగ్గర సొమ్ము బదులు పుచ్చుకుని ప్రయాణ సన్నాహాలు చేసుకుంటాడు పార్వతీశం. మొగలితుర్రు, నర్సాపురము, ఆ చుట్టు పక్కల రెండుమూడు గ్రామాలు తప్ప ప్రపంచమెరుగని అమాయకుడు అతడు. నానా ఇబ్బందులూ పడి అతడు రైలులో మద్రాసు ఎలా చేరాడు, అక్కడ నుండి స్టీమరు లో కొలంబో, అక్కడ నుండి మళ్ళీ స్టీమరులో ఇంగ్లాండు ప్రయాణం ఎలా చేసాడో; తన తెలివితక్కువతనం వల్ల, అల్పజ్ఞత వల్ల ఎంత నవ్వులపాలయ్యాడో, ఎన్ని అగచాట్లు పడ్డాడో "బారిష్టరు పార్వతీశం" నవల మొదటి భాగం తెలుపుతుంది. రెండవ భాగం అతడి ఇంగ్లాండులో బారిస్టరు ఎలా చదివాడో తెలిపితే, దేశానికి తిరిగివచ్చాకా అతడి జీవితంలో జరిగే మార్పులు, తన చదువును, వ్యక్తిత్వ వికాసాన్నీ స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో ఎలా సద్వినియోగపరుచుకున్నాడో నవల మూడవభాగం తెలుపుతుంది.

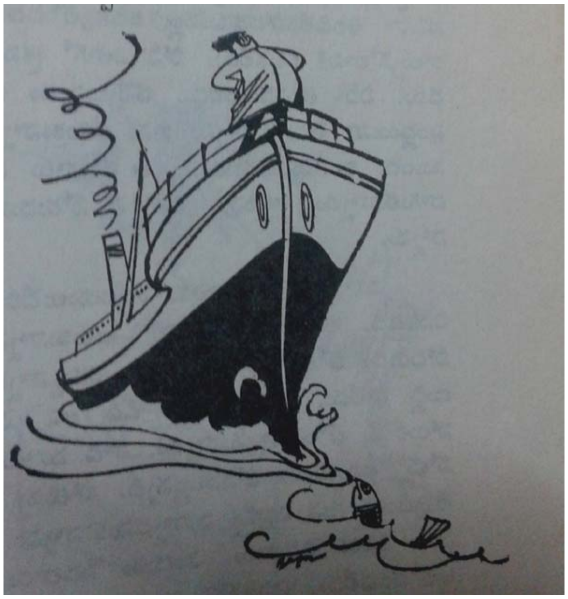

నవల మొదట్లో ఇంగ్లాండు ప్రయాణానికి గానూ పార్వతీశం జాబితా ప్రకారం చేరవేసుకున్న కొబ్బరి నూనె, దంతధావనానికి పది కచ్చికలు నిలిపిన పొదుము, నాలుక గీసుకోవడానికి తాటాకు ముక్కలు, ఇత్తడి చెంబు, అద్దం, మరచెంబు, యజ్ఞోపవీతాలు, పట్టు మొలత్రాళ్ళు, రొట్టెలు కాల్చుకోవడానికి గోధుమపిండి, ఆవకాయ, అట్లపెనం, కిరసనాయిలు, పొయ్యి, మడత మంచం...మొదలైన మరిన్ని వస్తువులు, ఇవి పెట్టుకోవడానికి బంతిపువ్వు రంగు వేయించి చేయించిన సీనారేకు పెట్టె.. మొదలైన జాబితా చూసి నవ్వాపుకోలేము. తరువాత ఎలాగోలా మద్రాసు వరకూ అడుగడుగునా నవ్వులపాలౌతూ చేసే రైలు ప్రయాణం, మద్రాసులో సెలూన్ లో క్రాఫ్ చేయించుకునే వైనం, మంచి టోపీ కొనుక్కోబోయి ఆడవారి టోపీ కొనుక్కోవడం, స్టీమర్ ప్రయాణంలో ఆ టోపీని వదిలించుకోడానికి అతడు పడే పాట్లు, కొలంబో నుండి ఇంగ్లాండుకు చేసే స్టీమర్ ప్రయాణం ఆద్యంతం నవ్వు తెప్పిస్తాయి. ఇంగ్లాండులో లిఫ్ట్ ని హోటల్ రూం అనుకుని, అందులో ఉండనని పార్వతీశం పేచీ పెట్టే సన్నివేశం నాకన్నింటికన్నా నవ్వు తెప్పించింది. తన తెలివితక్కువతనం వల్ల నవ్వులపాలైనా అతితెలివిగా తనను తాను సమర్ధించుకోవడం కూడా హాస్యాన్ని పుట్టిస్తాయి. ఈ సంఘటనలన్నీ కూడా పార్వతీశాన్ని ఒక అమాయకుడిగా, అల్పజ్ఞుడుగా చిత్రీకరిస్తాయి. కానీ పార్వతీశాన్ని కేవలం ఒక పల్లెటూరి హాస్యగానిగా మనం జమకట్టలేము. చిన్నప్పుడు "ఎటువంటి వస్తువు మీద కాంతికిరణం పడితే పరావర్తన చెందుతుంది.." అని స్కూల్లో ఇన్స్పెక్టర్ అడిగితే.. ఆయన వైపు చూస్తూ తడుముకోకుండా "బట్టతల మీద" అన్నప్పుడు, మరోసారి రైల్వే స్టేషన్లో టికెట్ మాష్టర్ తో "మీ మొహము చూస్తే ఉలి ఆడిన తిరగటిరాయి, మీ తలకాయ చూస్తే సున్నపు పిడతా జ్ఞాపకము వస్తున్నాయని" అన్నప్పుడూ అతడిలోని తెగువ, ధైర్యం ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తాయి.

పార్వతీశం ఒక హాస్యనాయకుడు మాత్రమే కాదు. అతడిలో సాహసం, పట్టుదల, కార్యదీక్ష మొదలైన సద్గుణాలన్నీ ఉన్నాయి. నర్సాపురములో పెద్దల ఉపన్యాసాలు విని దేశానికి ఏదో చెయ్యాలన్న తపనతో ఇంగ్లాండుకు వెళ్ళాలని నిర్ణయించుకోవడం, లోకజ్ఞానం లేకపోయినా ఎన్ని ఇబ్బందులు ఎదురైనా అనుకున్నది సాధించడానికి దేనికీ వెనకాడక ధైర్యంగా ముందుకుపోవడం పార్వతీశంలోని తెగింపునూ, పట్టుదలనూ చూపెడతాయి. రెండవ భాగంలో చదువు మొదలైన తరువాత అతడి వ్యక్తిత్వంలో వచ్చే మార్పు

అతడిపై అప్పటిదాకా మనకు గల అభిప్రాయాన్ని కూడా మార్చేస్తుంది. నెమ్మది నెమ్మదిగా మనం పార్వతీశాన్ని ఇంకా మెచ్చటం మొదలుపెడతాము. కష్టపడి ఆంగ్ల భాష నేర్చుకుని అర్హత పరీక్ష పాసవ్వడం, మొదటి క్లాసులో టెన్నిసన్ పద్యం, అర్థం చెప్పి ఉపాధ్యాయుని మెప్పు పొందడం, అక్కడి విద్యార్థులకు చెడుగుడు నేర్పించడం, తాను గోల్ఫ్ ఆట నేర్చుకుని పలువురి మెప్పుని పొందడం.. మొదలైన సంఘటనలన్నీ పార్వతీశాన్ని ఒక సమర్ధవంతుడైన యువకుడిగా నిలబెడతాయి.

ఎండింబరో లో మూడేళ్ళపాటు పార్వతీశం అద్దెకున్న ఇల్లుగలావిడ, ఆవిడ ఇద్దరు కూతుళ్లతో పార్వతీశం జరిపే సరస సంభాషణలు అతడిలోని చమత్కారాన్ని, హాస్య స్ఫూర్తినీ తెలుపుతాయి. హాస్యోక్తంగా సాగుతున్న కథనం కాస్తా పార్వతీశం తన విదేశీ స్నేహితురాలికి వీడ్కోలు చెప్పే ఘట్టంతో గంభీరంగా మారిపోతుంది. ఆ వియోగం, భావ తీవ్రత, వారిద్దరి అభిమానం కాస్త కంటతడి కూడా పెట్టిస్తాయి. ఇక్కడ కూడా వయసు ప్రలోభానికి లోబడక, స్నేహితురాలిచ్చే చనువును అనుకూలంగా తీసుకోకుండా పార్వతీశం చూపెట్టే నిబ్బరం, సంయమనం అబ్బురపరుస్తాయి. ఎంతో ఆలోచించిన మీదట అప్పటి(ఏభైఏళ్ల మునుపు) కాలమాన పరిస్థితులు, వారింటి ఆచార వ్యవహారాల దృష్ట్యా, పెద్దలు అంగీకరించరనే కారణమే కాక వివాహానంతర జీవితమెట్లా ఉంటుంది మొదలైన ఎన్నో తర్కాలు చేసి స్నేహితురాలి నుండి విడిపోవడానికే సిద్ధపడతాడు పార్వతీశం. అతడిలోని ముందుచూపు, జాగరూకత, **నిగరహాలను** తెలిపే గంభీరమైన సన్నివేశం ఇది.

నవల మూడవ భాగంలో పార్వతీశంలో పూర్తిస్థాయి వ్యక్తిత్వవికాసాన్ని చూస్తాము. స్వదేశానికి తిరిగివచ్చి తల్లిదండ్రులను కలుసుకునే సన్నివేశాలు, వివాహం నిశ్చయమై, పెళ్ళి అయ్యేదాకా అతడి మానసిక స్థితి, భార్యతో అతడికి ఏర్పడ్డ అనుబంధం చాలా హృద్యంగా ఉంటాయి. అప్పటి సామాజిక పరిస్థితుల అవసరార్థం తండ్రి ఏర్పాటు చేసిన ప్రాయశ్చిత్త కార్యక్రమం ఓర్పుగా జరిపించుకోవడానికీ, పెద్దల మాటకు కట్టుబడి సాంప్రదాయ పద్ధతిలో వివాహం చేసుకోవడానికీ, మామగారి మాట ప్రకారం ఆయన ఇంట ప్రాక్టీసు ప్రారంభించడానికీ అతనికి తల్లిదండ్రులపై, పెద్దలపై గల అపారమైన భక్తిశ్రద్ధలే కారణం. వకీలు వృత్తి ప్రారంభించి బారిష్టర్ పార్వతీశంగా పేరుప్రఖ్యాతలు సంపాదించి కార్యసాధకుడిగా నిలుస్తాడు. విజ్ఞానవంతుడైన పార్వతీశంలో ఇక చిన్నప్పటి అజ్ఞానం, అల్పత్వం ఇసుమంతైనా కానరావు. భార్యను చదివించడం, అన్నివిధాలా ప్రోత్సహించడం పార్వతీశంలోని విశాల దృక్పధాన్నీ; స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో అతడు పాల్గొనడం, ఉత్సాహం చూపిన భార్యను కూడా ప్రోత్సహించడం, గాంధీగారి ఉపన్యాసాలు విని ఉత్తేజితుడై మరిన్ని కార్యక్రమాల్లో పాల్గొనడం ఇవన్నీ కూడా విదేశీ ప్రయాణం, ఉన్నత విద్యల వల్ల అతడిలో ఉదయించిన అభ్యుదయంగా మనం భావించవచ్చు.

ఈ విధంగా ఒక అమాయక మానవుడి స్థాయి నుండి విజ్ఞానవంతుడిగా, విద్యావేత్తగా, కార్యదక్షుడిగా, మానసికంగా, నైతికంగా కూడా ఎంతో ఎత్తుకు ఎదిగిన పార్వతీశం పాత్ర తెలుగు నవలా సాహిత్యంలోనూ, తెలుగువారి హృదయాల్లోనూ ఒక ప్రీతికరమైన పాత్రగా ఎప్పటికీ నిలిచిపోతుంది అనడంలో సందేహం లేదు.

(మరొక నవలానాయకుడి గురించి వచ్చే సంచికలో)

COMMENTS

రచయిత్రి బ్లాగు

తృష్ణ:(http://trishnaventa.blogspot.in)